Ціна 10 центів.

СВОБОДА  SVOBODA

недільне видання SUNDAY EDITION

Ч. 38. (306). Рік LX. 16. Листопада 1952. — November 16, 1952. No. 38. (306). Volume LX.

В. Січинський

ГРИГОРІЙ ЛЕВИЦЬКИЙ

Розцвіт українського мистецтва кінця XVII і початку XVIII століття, що відомий у світовій літературі під назвою українського чи козацького барокко, не був явищем виключним і відокремленим, лише певним етапом у розвитку українського мистецтва. Також наступна доба — усе XVIII сторіччя дає широкий розвиток українського мистецтва, хоч і в відмінних формах та умовах. Зокрема ця доба позначається визначними іменами мистців, що здобувають світове визнання. Ці факти менше відомі нашому громадянству, але вони дають незвичайно цінні й цікаві моменти з історії української культури й мистецтва.

Починаючи серію оглядів про творчість поодиноких мистців, спиняємось передусім на творчості мистця Григорія Лезицького. Відомий він як маляр-портретист та іконописець, але ця ділянка його праці не досліджена. Більше відомо про нього як про ґравера, що відограв провідну ролю в розвитку українського ґраверства другої половини XVII ст., яке стояло тоді без порівняння вище від ґраверної праці інших культурних осередків Східньої Европи.

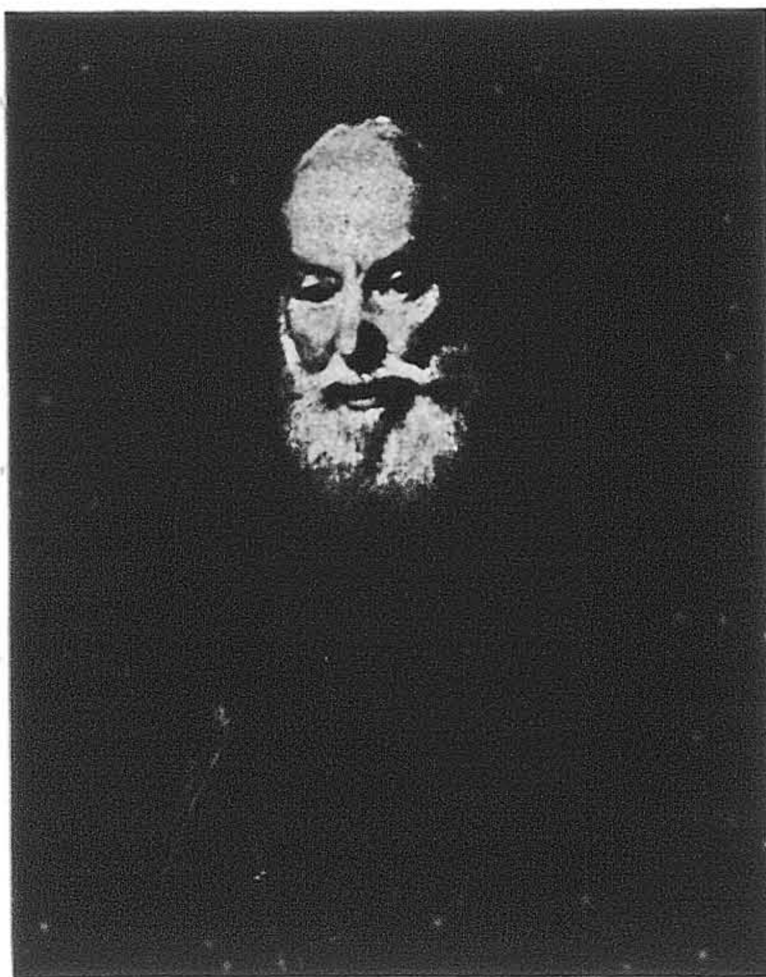
Цікаво спинитися над біографією нашого мистця, досить характеристичною для старих часів, що знаходять певні аналогії з переживаннями і життєписами сучасних українських мистців поза межами своєї батьківщини.

Рід Левицьких, до яких належав наш мистець, походив з Правобережжя і спочатку мав прізвище „Ніс". В середині XVII ст. родина Носів-Левицьких переселилась на Полтавщину, де в сотенному місті Маячці над річкою Ореллю дала кілька поколінь священиків.

Григорій Левицький народився, правдоподібно, в 1697 р. і прожив у рідній Маячці тільки 12 років. Шведсько-українсько-російська війна 1709 р. і полтавська трагедія були катастрофічні для Маячки. Тоді російський генерал Кампель винищив усе населення Маячки й Нехвороці на т. зв. „Українській лінії", за його прихильність до гетьмана І. Мазепи і шведів. Як знаємо з пізніших судових документів, Григорій Левицький втік від російського війська, правдоподібно, заховався в таборі українського війська і разом з ним подався за кордон. Де саме був Г. Левицький за кордоном, донедавна не було відомо. Автор цих рядків, сам перебуваючи в Чехії і Німеччині, натрапив на слід Г. Левицького. Користуючись незвичайно рідкісним словником Длабаґа 1815 р. та іншими матеріялами з граверства, підписаний знайшов, що в 1732 р. наш мистець був у Бреславі (Вроцлаві) на Шлезьку, де виконав мідерiз Ісуса Христа і Богородиці, в манері авґсбурського ґравера Антона Біркгарда — дуже освіченого ґравера, що побував у всіх найбільших осередках европейської науки, освіти й мистецтва та вмер у чеській Празі. Можливо, що й самого ґраверства Григорій Левицький навчився в Бреславі.

Перебував наш мистець у Німеччині не менше 23 років і „паче чаяній вийшол з німецкой земли" та повернувся до рідної Маячки. Є певні підстави твердити, як це роблять Аскоченський, М. Петров та інші, що Гр. Левицький вчився в Київській академії у теологічних клясах десь роками 1732-1736. Підтверджує це й те, що він виконав віньєту до академічних рукописних „тезисів", заголовний аркуш до підручника професора академії М. Довгалевського „Курс поетики" і рямки до рукописних книжок. Всі ці праці з рр. 1735-1736, виконані мідерізною технікою в характері орнаменту ренесансового стилю.

В середині 30-их років мистець оженився і став священиком у Маячці, але жив і працював переважно в Києві, де мав власний дім, і його 1740 року називають у міських актах „київським жителем" та „коперштихарем", себ-то штихарем на міді. Про те, що Гр. Левицький був визначним малярем, свідчить факт його запрошення розмальовувати щойно закінчену величну Андріївську церкву в Києві. Цю працю виконував наш мистець разом із своїм сином Дмитром роками 1753-1756. Знову 1754 року Григорія Левицького призначено „ревізором" мистецьких праць по церквах цілого ряду повітів Київщини. Отак колись дбали на Україні про розвиток мистецтва!



Дмитро Левицький. Портрет Григорія Левицького.

Найінтенсивніший період ґраверської праці Г. Левицького припадає на роки 1737-1757, а остання датована праця походить з 1757 р. Після цього мистець остаточно оселився в Маячці, де й помер 19 травня 1769 р.

Зберігся прекрасний портрет Г. Левицького, що його з пієтизмом намалював його син Дмитро — славний портретист другої половини XVIII сторіччя.

**
*

Григорій Левицький — це передовсім яскравий і типовий виразник своєї доби. Вийшовши з великого культурного осередку, яким був тоді для цілого Сходу Европи Київ, та придбавши й удосконаливши свої теоретичні знання за кордоном, наш мистець виступає в Києві як людина діяльна й всебічно освічена. Знаючи мови грецьку, латинську й німецьку, він, крім ґраверства, працював також у літературі. Між іншим брав він участь як письменник і ґравер у праці „Філософія Аристотелева", що була видрукована у Львові 1745 року трьома мовами — старослов'янською, латинською і польською. Висока освіта Г. Левицького давала йому можливість легко і майстерно виконувати складні змістом ґравюри, переповнені символами й алегоріями. Він був також добре ознайомлений з клясичною мітологією і християнською патрологією, з усіма тонкощами символіки, почерпнутої із східньої і західньої образотворчости. Його творчість репрезентує добу, коли українське барокко позбавляється надмірної перевантажености та декоративности форм і ступнево наближається до клясичности. Бачимо у Г. Левицького деяку статичність, строгу рівновагу в композиціях, видержаність і міру в декоративних прикрасах. Крім гарного рисунку і дуже чистої ґраверської техніки, треба відзначити в Г. Левицького особливу скульптурну моделяцію і пластичність форм, що в парі з м'яким, легким штрихом надають його фіґурам, зокрема жіночим, особливої елеґантности й принади. Був він добре ознайомлений з такими світовими іменами мистців, як Джьотто, Чімабус, Орканья, Греко, Кореджьо, Мурільо, з ґраверів — Є. Фальк, Х. Вайґель, Я. Фістер, Я. Відтек та ін.

З відомих 42 гравюр Г. Левицького, виконаних виключно мідерізною технікою, це переважно ілюстрації до київських видань релігійного і алегоричного змісту. Особливо цінні окремі аркуші з портретами таких визначних діячів, як І. Негребецький, Р. Заборовський, Д. Туптало та ін. Окрему цінність 20 гравюр становлять праці для євангелії 1737 р. і апостола 1737 і 1752 р. Ці ранні праці дивують досконалим рисунком, пластичністю й виразністю форм, що надає фіґурам враження скульптурних моделів. Належно оцінила ці гравюри й сучасна мистецтвознавча наука, коли при статті підписаного в „Gutenberg Jahrbuch", міжнародньому річнику за 1936 рік, уміщено працю Г. Левицького в натуральну величину гравюри, що в техніці репродукції „глибокого друку" було призначене лише для найвизначніших творів. Прекрасна ґраверська техніка з прецизним і водночас м'яким штрихом ставить нашого мистця нарівні з найкращими голляндськими ґраверами. Біблійні сцени рисував Г. Левицький не рідко на тлі українського краєвиду та архітектурних пам'яток Печерської Лаври і Київської академії.

Особливо цінні в мистецькому надбанні Г. Левицького академічні „тезиси", що віддзеркалювали усю діяльність славної Київської академії. Вироблення і вивішування на мурах академії величезних „тезисів" як плякатів, що припадає на Україні на другу половину XVIII ст., — це один з найстарших прикладів з історії плякату для всієї Европи!

До визначних праць типу „тезисів" належать дві великі гравюри Г. Левицького, присвячені Романові Коні та Іларіонові Негребецькому. Найвизначніший же твір Григорія Левицького — це знаменитий „тезис" 1739 р., присвячений київському митрополитові Рафаїлові Заборовському, славному меценатові й опікунові Київської академії. Це величезна ґравюра, розміром коло 2½ футів, з численними алегоричними фіґурами, символами, гербами, картушами, красвидами, будовами. Середню частину „тезису" займає прекрасно виконаний портрет Р. Заборовського в окруженні чотирьох античних богинь. Нижче, навколо картуші з присвятою Заборовському, в живій своєрідній композиції, вміщено чотири інші клясичні алегорії в образі елеґантних рококових дам, що тримають в руках символи науки: книжки, астрономічну трубку і ґльобус. Розкішні фіґури гарних жінок в розквіті сил і краси, нарисовані майстерно, з динамізмом, в різноманітних невимушених і живих позах, з прекрасним рисунком зборів одягу та відкритих частин тіла. Великий інтерес викликають бічні рисунки, що в 14 окремих образках мають відношення до побуту, краєвиду й мистецьких пам'яток Києва. Серед них вид Лаври, Золотоверхого манастиря, академія, бурса, студенти академії та ін. Все це свідчить, що наш мистець творив оригінальні концепції і самостійні композиції, почерпнуті з українського життя й побуту — це явище на ті часи вийняткове для всієї Европи.

„Тезис" Заборовського 1739 р. — це свого роду завершення староукраїнської мистецької культури. Тут у символічній формі немов би

(Закінчення на 2 ст.)

Ігор Зінич

ПОВСТАНЕЦЬ

(Оповідання)

Іван Степанович Слісаренко вийшов від начальника НКВД вельми врадуваний. Той повідомив його про підвищення в полковники та призначення начальником обласного відділу НКВД в Західній Україні. Слісаренко не лише радів з цього приводу, але й був гордий, бо це високе відзначення стверджувало, що начальство цінить його дотеперішню працю і має до нього повне довір'я. Підсвідомо, десь глибоко в душі, радів він також тому, що покидав дотеперішню працю на Далекому Сході та що далі буде жити й діяти в своїй батьківщині, захищати її від „ворогів народу".

Незабаром Слісаренко виїхав у дорогу, щоб якнайшвидше зайняти призначене місце.

Коротко тривало перебирання влади, ознайомлення з співробітниками та проводи дотеперішнього начальника. Пройшло ще кілька днів, поки влаштувався в гарній, вибагливо збудованій віллі. А потім почалася й праця.

Як людина дуже діяльна, Слісаренко відразу потонув у цій праці всією душею. Пішли майже щоденні роз'їзди, допити, арешти, висилки підозрілих до таборів примусової праці чи до в'язниць, і небавом став Слісаренко пострахом для всього населення. Люди з жахом вимовляли його ім'я, багато втікало „в ліс", щоб рятувати себе від загибелі. Це злостило його до нестями, і він ще з більшою безсердечністю нищив усякий, навіть найменший опір. Найняті провокатори з-між найгіршої наволочі увихалися серед населення і доносили про те, що нарід діє, що говорить, ба навіть, що думає. Минув рік, і сотні людей були запроторені у всякі табори та порозстрілювані.

Та хоч який він був витривалий, хоч який жорстокий у своїй „роботі", але почав Слісаренко по якомусь часі почувати незнану йому досі душевну втому. Мучила його найбільше безвиглядність на остаточне — в його розумінні — прочищення терену від „ворогів народу". Його ж безпорадність у цьому була для нього найболючішим ударом.

Мучив його плач дітей при арештуванні батьків, сльози жінок, у яких забирав він чоловіків, розпач матерів. Згадував щось, наче якийсь давній сон, коли він теж гірко ридав та благав милосердя. Але, перемагаючи цю свою м'якість, махав рукою на те „щось" і знов поринав у „роботу".

Одного разу привели до нього чоловіка, за підозреного в приналежності до УПА. Хвилину вдивлявся в нього, а потім спокійно запитав:

— Як на прізвище?

— Богуславець.

— Як!? — перепитав Слісаренко, наче здивований.

— Василь Богуславець, — відповів в'язень.

— Де живеш?

— В І. коло С.

— За що тебе затримано?

— Не знаю.

— То знай: ми розвідали, що належиш до банди УПА. І тепер мусиш усе нам розказати...

— Нічого я не скажу...

— Не скажеш?!

— Ні.

— Побачимо, — крикнув і гостро подзвонив.

Увійшли вояки, він звелів відвести Богуславця до камери.

Довго ходив схвильований Слісаренко по кімнаті, тер чоло і зідхав. — Цей бандит має таке прізвище, як я колись мав, — думав гарячково. — Та й ім'я має мого брата... Може, це мій брат? Навіть віком відповідає.

Другого дня покликав знов Богуславця і запитав ще раз:

— Як тебе на прізвище?

— Богуславець, — відповів той знову.

— Ти вигадав це прізвище, щоб нас обдурити! — закричав Слісаренко. — Кажи правду!

— Я кажу правду. Та це й легко перевірити в моєму рідному селі.

— Де переховується той відділ повстанців, до якого належиш?

— Цього не знаю.

— Говори, бо віддам тебе в такі руки, що за кілька хвилин усе виспіваєш! — кричав Слісаренко.

Але Богуславець замовк і вже ніяк не обзивався.

Замовк і Слісаренко. Потім подзвонив, і солдати забрали Богуславця.

Якась безнадійність охопила Слісаренка. Знеможений, збайдужів до всього. У такому настрої минуло кілька тижнів. Долею Богуславця начеб перестав цікавитися. Не кликав його на допити. Коли починав працювати, почував якусь нехіть. В душу почав закрадатися дедалі більший сумнів, чи його праця корисна і чи не використовують його як знаряддя для нищення власного народу.

Нарешті вирішив поїхати в село, де живе Богуславець і все перевірити. Допитався до матері Богуславця і знайшов її не в хаті, а в якімсь курені. Жінка перелякалася, побачивши чужого чоловіка та ще й в однострої.

— Ви тут живете? — спитав.

— Мене прогнали з моєї хати, як забрали сина.

Хвилину вдивлявся в стареньку жінку, а потім сказав:

— Я приїхав до вас у справі вашого сина. Його придержано за приналежність до повстанців...

— Ох, паноньку, це наклеп. Це якісь злі язики пустили таку вістку. Він увесь час дома і ввесь час важко працює, щоб ми могли прожити. Я більше нікого не маю.

— А давно ви повдовіли?

— Чоловік помер в 1939 році, десь на Колимі, куди його забрали большевики, як прийшли були сюди перший раз.

— А дітей не маєте більше?

— Ні, маю тільки Василя. Був ще й старший на три роки. Та він десь пропав ще в 1920 році. Тоді теж були тут большевики. Довго ми його шукали, довго побивалися, та за ним загинув усякий слід. Небіжчик чоловік аж розхворівся був з журби. Потім потроху забув, хоч все сподівався, що дитина таки вернеться...



Гр. Левицький. Апостол Иоан. (Мідеріз 1752 року).

Слісаренко придивлявся ще якусь хвилину до обличчя старенької жінки, а потім відійшов.

— Так, немає сумніву, що це моя мати, — думав з тривогою. — Василь — це мій брат, а той син, що пропав, — це я.

Не як давній сон-спомин, а як недавня дійсність, звівся йому на очі день, коли схопили його большевики і вивезли його з собою. А потім життя в дитячому будинку, поневіряння впродовж багатьох років. Не раз він нишком плакав, згадуючи своїх батьків. Тільки згодом, за навчанням, що стало його єдиною розрадою, він почав поволі своє горе забувати.

— Вкрали мене, вкрали й мою душу, — думав. — Зробили з мене яничара... Але як же вийти з цього становища? Брат — завзятий контрреволюціонер-націоналіст. Але він уже не може віддати його владі! Аж ужахнувся від цієї думки. Батька вбили, а він мав би допомогти їм убити брата та загнати в гріб стареньку матір?

Проминуло знов декілька тижнів. Братова справа примусило Слісаренка переглянути тепер усі інші справи критичніше. Тепер зрозумів, скільки кривди заподіяв він людям. Але відваги на якийсь рішучий хід у нього не було. Не мав також відваги кликати брата на допит. Боявся, що той може його впізнати. Проганяв від себе думку й про стареньку матір. Аж нарешті почав сам себе ненавидіти за своє боягузтво. Минали дні за днями, тижні за тижнями у важкій боротьбі з самим собою.

Одного дня одержав від начальника листа, в якому його запитувано про справу Василя Богуславця, визначного повстанця, схопленого кілька місяців тому. Це його приголомшило. Значить, хтось слідкує за ним з доручення начальства. Значить його думка про довір'я безпідставна!

По важкій, безсонній ночі встав, узяв авто, велів привести Василя, закутого в кайдани — і виїхав. Зробили добрий шмат дороги. Спинився. Підійшов до Василя, що сидів тихо, чекаючи біди, і, знявши з нього кайдани, звелів сісти поряд себе. Їхали мовчки далі. Несподівано запитав Василя:

— Чи ти знаєш, куди їдемо?

Василь мовчав.

— Їдемо до матері, до твоєї й моєї матері... Василь здивовано розширив очі і глянув на Слісаренка. А той говорив далі:

— Так, так, я твій брат, той, що пропав в 1920 році. Тоді схопила мене большевицька

(Закінчення з 1-ої ст.)

скупчені ціла історія, наука, освіта й мистецтво київського осередку!

Значення Г. Левицького не обмежується лише його домінуючим впливом на українське ґраверство середини XVIII ст., але сягає й на ввесь комплекс мистецьких течій і культурних переживань на всьому просторі Східньої Европи. З одного боку, він продовжував старі традиції українського мистецтва, а з другого — започаткував новітнє реалістичне малярство на ґрунті клясичности. До сфери мистецької школи Григорія Левицького належать такі велетні портретового малярства, як його син Дмитро Левицький, Володимир Боровиковський, Іван Бугаєвський-Благородний.

В цьому числі нашого тижневика починаємо друкувати цикл статтей Володимира Січинського, присвячених найвидатнішим українським мистцям XVIII ст. Цілість статтей дасть читачам конкретне уявлення про мало відомий нашому громадянству, але один з найцікавіших періодів в історії українського мистецтва, що характеризується тодішнім напрямком — к л я с и ц и з м о м. Дані й факти з цієї доби свідчать про високий рівень українського мистецтва того часу, про культурні течії і впливи, що йшли з України до сусідніх народів, особливо на просторі Східньої Европи. Наш заслужений мистецтвознавець В. Січинський присвятив багато уваги й праці, щоб виявити походження й мистецький розвиток тих українців, що тоді мусіли працювати в Московщині, зокрема в Петербурзі, та відкрив багато імен мистців до того мало або й зовсім незнаних. Просимо читачів стежити за послідовністю цих статтей, щоб скласти повний образ мистецького життя згаданої доби.

Редакція.

Проф. Ю. Бойко

„ПРАПОРОНОСЦІ" О. ГОНЧАРА

Олесь Гончар — одне з нових світил української підсовєтської літератури. Віком він майже одноліток московсько-большевицької революції — народився 3 квітня 1918 року.

До свідомого життя приходив хлопчина чорними днями, коли винищено український національний ренесанс 20-их років, коли єжовщина докраю стероризувала суспільність, коли, власне кажучи, вже перестала існувати суспільність як сума одиниць із власною ініціятивою й поглядами, а всевладно запанував дух сталінської касарні. Можна легко уявити собі, як у жорнах совєтської системи оброблювано душу молодої людини, поки з неї вийшов патентований стовідсотковий патріот СССР. Гончар, учасник совєтського завойовницького походу на захід в 1944-45 р.р. — це фанатичний апологет совєтської армії, партії, Сталіна, Росії і так далі. За бойові заслуги він одержав ордени „Слава" і „Червона Зірка" та три медалі „За відвагу"; за написання трилогії „Прапороносці" аж двічі був премійований сталінськими преміями. „Прапороносці" перекладено багатьома мовами народів Сов. Союзу.

Трилогія „Прапороносці" складається з повістей „Альпи", „Голубий Дунай" і „Злата Прага". В ній показано три етапи совєтських завоювань, війна в румунських Трансільванських Альпах, далі на підступах до Будапешту та бої в самому Будапешті, наступ у Словаччині, похід на Прагу.

Передусім треба відзначити, що Олесь Гончар справді таки належить до обдарованих майстрів слова. Ця обдарованість, природна сила таланту пробивається у нього крізь шкаралупу виховання, утертої фразеології й шаблонової совєтської психології. Його талант зв'язаний з його підсвідомою сферою, з тією „святая святих", куди не сягає навіть совєтська вихова і де вкорінилася спадщина крови, голос українських предків, відгомони української культурної спадщини.

І саме тому Олесь Гончар прекрасно володіє скарбами української мови. Його мова запахуща, позначена народніми інтонаціями й національно-українською емоційністю, а разом з тим вона на високім щаблі літературної досконалости, тієї естетичної вишуканости, в якій зближається до мови Коцюбинського. Фраза його ритмічно різноманітна, але з великою перевагою енергійної економії засобів, сконцентрованости, пластичної динаміки.

Іноді Гончар пробує й у своїй мові застосувати свої ідеологічні завдання, тоді з'являються в ній русизми, які потворно випинаються на загальному тлі. Гончар виступає як мистець тоді, коли стає просто людиною, коли ідеологія бодай на хвилину іде в тінь. Тоді він прекрасно малює картини природи, і від цих малюнків віє щирістю, безпосередністю і клясично-спокійною завершеністю. Він не раз захоплюється малюванням техніки модерного бою, і тут знаходимо також багато майстерности. Але, на жаль, письменник не часто залишається на ґрунті загальнолюдських емоцій. Він не за страх, а за совість старається перепоїти свою трилогію совєтською духовістю. Цим він нищить вартість твору. Головна тенденція твору — довести, що совєтська людина — це якийсь вищий тип людини. Всі нації СССР Гончар скидає докупи, і його вояки й офіцери майже не мають своєї національної фізіономії. Автор хоче цим довести, що вже існує єдина есесерівська нація.

Як відомо, совєтська армія, як і кожна інша завойовницька армія, несла з собою грабежі, ґвалтування жінок, пожежі мирних сіл. Як і в інших завойовницьких арміях, у ній також було мародерство. Але все це Гончар намагається заховати від ока читача, все це він старанно обминає, і лише зрідка справжня брудна дійсність совєтського наступу виходить наверх. Коли в бою з німцями загинув совєтський офіцер Юрій Брянський, його товариш Сагайда виголошує каннібальську тираду:

— Добре, що ми їх добивали на місці... Ніколи, ніколи не братиму в полон. Все нищитиму, нічому не дам пощади!...

Або ось ще інше місце. Сержант Козаков одержав наказ від майора Воронцова перевести навчання із своїми вояками. Але замість виконувати наказ, Козаков із своїм відділом подався на винарню. Майор Воронцов не довіряє і хоче перевірити, чи його наказ виконується. Він іде слідком за ватагою, і автор розгортає далі таку картину: „На подвір'ї стояли підводи, старшини з різних полків дивізії одержували тут вино для своїх підрозділів. В одному з підвалів лунали співи. Воронцов попрямував туди. В підвалі серед величезних бочок, по коліна в вині, бродили засідлані коні розвідників. Майор наказав ординарцеві коней позв'язувати і вести в полк. Коли ординарець виводив засідланих вороних з підвалу, коні весело іржали і спотикалися: вони були п'яні.

А їхні господарі співали „Гречаників" десь угорі на високих бочках, і Воронцов мусів кілька разів крикнути, доки його почули.



Гр. Левицький. „Тезис", присвячений Р. Заборовському. (Мідеріз 1739 року).

— Хто там бубонить унизу? — почулися голоси з-під стелі. — Стукни його по-ґвардійському, Петя!

Начальство намагається прищепити совєтським воякам почуття вищости й переконати їх, що вони — визволителі Заходу. І вояки повторюють цю брехню:

— „Нам наче на роду написано — завжди всіх визволяти і всіх рятувати".

І в повісті знаходимо чимало таки солодкавих сценок, які мали б доводити, що совєтські вояки йдуть на захід як рятівники й визволителі. Та й тут автор не зміг цілком приховати зворотний бік цього визволення. Недалеко від Будапешту до совєтської військової частини приступає угорець (мадяр) Ференц, інтелігент-аристократ, що став уже „народнім демократом". У совєтський стан привів його голод, і він хоче найнятися рубати дрова воякам. Але вояки сміються з його інтеліґентської нездалости, вони приймають його для того, щоб задовольнити своє почуття вищости, почуття тих, що дарують милостиню. Ференц — старий сивий інтеліґент, а його опікун, солдат Хома Хасцький — людина куди молодша. Але Хома фамільярно називає Ференца на „ти", і Ференц із цим внутрішньо примирений. Ференц — огидний тип совєтського коляборанта. На його очах відбуваються запеклі бої в Будапешті. Десятками днів палає столиця угорського народу, з гуркотом падають і обертаються в порох мури, що бачили століття угорської історії, але Ференца турбує лише, щоб не згинув готель „Европа", прикрашений його, Ференцовими, малюнками. А коли напівзруйноване місто лежить упокорене в ногах завойовників, Ференц вважає за потрібне дякувати цілком льокайським способом. Він кидається до майора Черниша і ловить його руку, щоб поцілувати:

— „Товаришу льойтнант ґвардії, — сказав він з акцентом. — За все... всім вам... всій Росії... І хотів піднести руку до губ. Черниш, червоніючи, вирвав руку".

„Прапороносці" — промовистий документ совєтської психології завойовництва. Політрук москаль Воронцов уперто прищеплює російську імперіялістичну духовість воякам усіх національностей СССР: совєтський солдат, мовляв, герой, що виконує всесвітньо-важливе завдання — визволення західніх поневолених народів. Визволення нерозривно зв'язане з подяками визволителям, з вихвалянням їхнього героїзму. Самі визволителі в цих обставинах чують себе сілою землі. У них культивується почуття самозакоханости й давній, як сама Москва, московський месіянізм. І тому один із цих „визволителів" каже: „Не лише зненависть, а насамперед любов рухає наші армії вперед... Важка й жорстока любов, засвідче-

(Закінчення на 4-ій ст.)

частина, як я йшов із школи додому. Завезли в Росію і змінили моє прізвище. Я вчився дуже добре, і мене послали до школи НКВД. Звідти я вийшов старшиною і працював спочатку на Далекому Сході... Як бачиш, большевики вкрали не тільки мене, але й мою душу. В цій окраденій душі я довго боровся, поки зміг признатися до вас. Але тепер уже рішився. Поїдемо до мами, заберемо її і втечемо до УПА. Я стільки кривди заподіяв людям, що мушу це відпокутувати. Ти, певно, знаєш когось, хто нас туди заведе.

Приголомшений Василь дивився на Слісаренка. Не міг ніяк зрозуміти, щоб те, що той говорить, була правда. Думав, що це звичайний підступ.

Слісаренко спостеріг у нього цей сумнів і говорив далі:

— Я йду „в ліс", щоб помститися за батькову смерть, за мою кривду та за кривду нашого народу. А ти прости мені, що я так погано поводився з тобою!

Вечоріло, як приїхали в село. Зайшли до хатини, де жила мати. Побачивши Василя, вона кинулася до нього та, обіймаючи, плакала з радости.

— Васильку, мій Васильку, ти приїхав, ти вернувся до мене!... Тепер я не буду самітна... Хай Господь благословить вас за ваше добре серце! — говорила, звернувшись до Слісаренка.

— А чи знаєш, мамо, що цей пан каже? — запитав Василь. — Він каже, що він наш Івасик, який пропав в 1920 році. Каже, що тоді схопили його большевики, забрали в Росію, а тепер прислали сюди на службу.

Богуславчиха насторожилась. Дивилась на енкаведиста — і не вірила.

— Пан так жартує собі з нас.

— Ні, мамо, не жартую. Те, що сказав Василь, правда. Я ваш син, ваш Івасик. Пам'ятаєте, як зайнялася хата нашого сусіда, коли відступали большевики?

— А правда — хата горіла, — стала згадувати стара жінка.

— Оце ж вам і знак, що я був тоді тут...

Богуславчиха кинулась до знайденого сина, а він цілував поморщене обличчя своєї старенької матері.

— Якби оце й батько був живий! — плакала стара жінка, мішаючи радість із смутком.

До півночі готувалися в дорогу. Потім поїхали. Над ранок були вже в місці, де Василь знав зв'язкового повстанців, а той запровадив їх до найближчої повстанської станиці.

Повстанці не могли надивуватися, що такий високий старшина прийшов до них.

НКВД скаженіло, що пропав їх полковник.

А Іван Богуславець, новий повстанський отаман, громив небавом установи НКВД, одну за одною.

(Закінчення з 3 ст.)

на нашою кров'ю... Любов до всіх поневолених, до всіх трудящих людей на землі". В цих фразах найвлучніші, справді, слова „важка й жорстока любов". Совєтські вояки поводяться на здобутих теренах Заходу серед „визволених" не лише як добродійники, а й як господарі. Блазнюватий штукар рядовий Хома Хаєцький перебирає на себе ролю вчителя і виховника серед селян-словаків, він їм править теревені про щасливе життя у колгоспах. Опинившися в залі спустілого напівзруйнованого угорського парляменту, Хома й тут блазнює:

„Міністри, гей ви, міністри! — гукає боєць на пусті місця палати, ніби там уже справді стояли перед ним міністри. — Ходіть но сюди, та маю з вами бесідувати. Буду свого допевнятись... Отже, фашистів ми допіру виперли в Дунай. Місця вам вільні. Будьте ласка, мерсі, займайте... Але знайте, що тепер Хома не захоче, щоб ви знову гнули фашистську політику... Тепер я буду пильно до вас прислухатися. Не захочете жити миром та ладом, буде вам гірко, як сьогоднішнім фріцам".

Цей образ Хоми, що галайкає в парляменті, — місткий і, всупереч волі автора, іронічний символ всього совєтського „визволення" Центральної Европи. Хому Хаєцького ніхто не стримує. Навпаки. Політрук Воронцов дає воякам також прозорою алегорією натяк на завойовницький характер цього „визволення".

— Товаришу ґвардії майор, а як залізничні колії, — запитує хтось із бійців. — Теж неоднакові! В нас ширша, в них вужча. Вона буде колись перешиватись?.. Щоб скрізь однакова?

— Очевидно, буде.

— А хто до чиєї мірятиме: вони до нашої, чи ми до їхньої?

— Тільки не ми, — посміхається Воронцов міцними щільними зубами. — Хіба ви не знаєте, товариші, що поїзд на ширшій колії тримається певніше?.. Пускай, гони на повну швидкість... Але, — майор лукаво свариться пальцем, — слідкуй за атмосферами".

Гончарів талант виявляється також в умінні змальовувати психологію людей. Не раз йому щастить з надзвичайною виразністю окреслити індивідуальне обличчя своїх героїв. Проте в зображенні їхньої психології автор не забуває, що він — сталінський „інженер душ", і тому намагається припасувати образи совєтських вояків до сталінських пропаґандивно-ідеологічних завдань. І звідси потворна роздвоєність: дієві особи трилогії то рухаються як живі постаті, живуть людськими пристрастями, то обертаються в манекени, що мають своєю поведінкою доводити дієвість у житті засад большевицького доктринерства.

Під цим оглядом цікава історія кохання старшого ляйтенанта Юрія Брянського і Шури Ясногорської. Молоді люди познайомилися і полюбили одно одного ще на шкільній лаві. І автор знаходить зворушливі слова, якими характеризує силу й безпосередність почуттів кохання. Юрій Брянський на фронті, далеко від своєї милої, але її образ чарівно ясніє йому в душі й надихає його життєвою енерґією. Його наречена Шура Ясногорська теж пронесла в своїй душі крізь важкі воєнні страхіття чистим і ідеалізованим образ Брянського. Вона поривається до нього і нарешті має змогу виїхати до нього на фронт, але незадовго перед тим Брянський гине в бою. Шура не знає про це, вона спішить назустріч гарматним громам, і що ближче до лінії фронту, то буйнішою життєвою силою й радістю дихає кожний м'яз і нерв її істоти. Читач відчуває наближення важкої катастрофи. Ось зараз Шура довідається, що її милий згинув, — і що тоді станеться з нею? Недалеко від фронтової лінії, від зустрічного солдата довідується вона про страшну правду, яка приголомшує її, якій вона не хоче вірити. І тут автор робить ідеологічний фокус-покус, який відразу руйнує всю мистецьку переконливість образу. Шура зустрічає Васю Багірова, вірного помічника Брянського. І слова Багірова раптом стають чудодійним бальзамом на її рану.

Наводимо цей неперевершено-фальшивий епізод дослівно:

„І коли він (Вася Багіров) дізнався, що перед ним стоїть суджена його любимого командира, то, щоб втішити її в горі, у нього не знайшлося нічого переконливішого, окрім слів, що рота Брянського є, що вона жива. Вася вважав, що вищої втіхи за цю бути не може.

І саме так зрозуміла його Ясногорська. „Коли в людини вже нема нічого, — подумала вона, — коли людині здається, що вона самотня, як останній колосок на скошеному полі, то навіть тоді вона помиляється. Бо в неї ще залишається найвища святиня — рідний народ. Це так багато, що заради цього варто жити й боротись".

Отже, як бачимо, кохання підмінено ідеологією. Шуру заспокоює те, що хоч умер її милий Юрій, але зате живе Сталін, живе партія, живе рота, в якій був її наречений. Це вже наближається до несмачної пародії людського почуття. Отже не дивно, що Шура незабаром закохується наново. Не встигли ще совєтські війська з Угорщини дійти до Праги, а вона вже, мов голубка, ніжно і обов'язково ідеально любить іншого, і ця любов знову підносить її на вершини душевної екстази й життєвого оптимізму. Придивившися до природи цього оптимізму, бачимо, що це саме той оптимізм, плекання якого в совєтській людині вимагає партія.

Отже, тепер уже не тільки думати, а й кохати треба відповідно із завданнями партії й уряду.

І якби це була реальна совєтська дійсність, то це було б страшно. На щастя, це лише вигадана дійсність, це лише проєкт людських відносин, яких прагне московський большевізм.

ДІВЧАТА — СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ НА СТОРІНКАХ ЧУЖОЇ КНИГИ

Майже в кожному маленькому, провінційному містечку нашого стейту (Міннесота) знаходите гарну міську бібліотеку, в якій десятки тисяч книжок приступні щоденно жителям міста. В бібліотеці містечка, де я живу, (Чісголм) є великий відділ фінської, словинської, хорватської та сербської літератури. Польську літературу заступають тільки повісті Крашевського. Є кілька російських книжок, серед них повне видання творів Толстого, і тут же „замішалася" також Шевченкова повість „Художник".

Є повість Квітки-Основ'яненка „Маруся" в англійському перекладі, що до нього передмову написав губернатор Канади. Це все.

Отже читаємо англійські книжки.

Мандруючи попри полиці з книгами, беру в руки першу скраю. перегортаю... Очі зупиняються на ілюстрації з підписом: „Українські дівчата-вояки".

Натурально, книжка мене зацікавила... Сідаю й читаю.

Тло — перша світова війна. Зміст — сумні картини людської недолі в різних країнах, де проходила війна, вплив війни на статеву мораль тодішньої ґенерації.

Назва книжки: The Sexual History of the World War by Dr. M. Hirschfeld, Cadillac Publishing Co., New York.

Правдоподібно автор так, як і читач, зідхнув легше, коли дійшов до розділу „Український батальйон", поданого як підрозділ у частині „Жінки-вояки та жіночі батальйони".

Сторінки про „Український батальйон" — це єдине „чисте" місце в усій книжці, повній сірої недолі, чорної розпуки, туги за нормальним життям.

Автор не грішить великим знанням українських справ, а може, свідомо заторкує лише людську сторінку предмету.

Що ж він пише про наших дівчат — січових стрільців?

...„Значне число жінок служило добровольцями в австрійській армії на Україні. Знаємо про панну Я. Кузь, добровольця ескадрону українських уланів, якої бліде, енерґічне личко нагадувало портрети Наполеона з його молодих років.

Славний драматург Франц Мольнар мав нагоду розмовляти з однією з тих дівчат-стрільців, що були в австро-угорській армії, а саме:



Хорунжа Олена Степанівна.

із Софією Галечко. Це була 24-річна студентка, дуже ніжна красуня-бльондинка; на її грудях пишався хрест хоробрости, і вона вже тоді була в ранзі старшого булавного кавалерії.

Від самого початку війни вона була на фронті і завжди почувала себе добре. Ця дівчина була родом зі Львова, студіювала в Ґраці германістику та славістику, але з вибухом війни зголосилася добровільно до галицько-української дивізії. На її думку, такими часами ніхто не повинен сидіти дома, всі повинні йти на війну й допомагати; щодо неї, то вона ніяк не змогла б сидіти бездіяльно. І вона ради цього перервала студії (хоч готувалася вже до докторату) і незабаром здобула високі відзначення.

Франц Мольнар спеціяльно захоплювався її гарними, жіночими ручками, її очима, що мали в собі стільки виразу. Щось мрійливе було в них; дарма що вона вже більш року була на фронті, їхній м'який погляд не змінився. Це тим більше цікаве що, як відомо з досвіду, вигляд і погляди інтеліґентних хлопців іноді вже по одномісячному перебуванні на фронті набирали зовсім іншого, до невпізнання зміненого дивного виразу."

Отакі то ці „дівчата очайдушних днів"!.. Потрапивши на сторінки принагідної чужомовної книжки, вони ще й досі роблять добру послугу своїй батьківщині.

Ол. Бер.

І. Манило

СЛІПИЙ З ЛІХТАРЕМ
(Байка)

Набивши ґулю в темряві на лобі,
Заверещав Сліпий: — Рятуйте! Пробі!
Ну й людоньки! Худоба на худобі!
Не бачите хіба? Я з ліхтарем...
— Який ліхтар? Ніяк не доберем...
— А це ось що? Не бачите, як треба!
У сміх усі: — Та ги не тю на тебе?!
У темряві хто твій ліхтар помітить?!
Таж він не світить!

СПОГАД ПРО НЕЩАСНОГО ПОЕТА

(Закінчення з попереднього числа).

— Алеж за дверима чомусь поліцай сидить?

— Отож то — сидить, мов цербер при вході до пекла... Ось я зараз...

Бідний, блідий Мина почав стукати кулаками в двері.

Виявилося, що це, справді, таки була арештантська кімната, навіть з „вовчком" (віконцем) у дверях, до якого й заглянув той „цербер".

— Покличте доктора або сестру! — сказав Фока.

— Добре, — відповів той і закрив „вовчок".

— Гадаю, зараз прийде сестриця — дуже симпатична дівчина...

По хвилі, дійсно, прийшла та ж сама сестра, що припроваджувала мене до дверей цієї кімнати. Одягнена вона була в традиційну жалібницьку сіреньку сукню, білий нагрудник та білу хустину з червоним хрестиком на чолі. На вигляд скрамненька дівчина з блідуватим симпатичним обличчям, з усмішкою на вустах.

— Ви щось хотіли? — запитала вона.

— Хотів, сестрице, подякувати, що ви дозволили моєму товаришеві зайти до мене. Посидьте хвилинку з нами, — сказав він якось особливо ласкаво, взяв її дуже маніжно за плечі й допоміг сісти на стілець. Сестра тому не супротивилась — сіла і кидала, певно, не вперше шабльонові запити про біль голови, сон, апетит і т. ін. Фока відповідав, не зводячи з неї хоч і засмучених, але тепер просто сяючих очей. Помітно було, що він зовсім не те говорив, що в дійсності думав, почував і хотів би сказати сестриці. Коли вона відійшла, він мені почав палко говорити:

— Оця добра сестриця мені дуже подобається, ні, більше — вам можу признатися — я в неї шалено закоханий, хоч і добре знаю, що це мене робить ще дурнішим, як я в дійсності є...

Та довго Фока над цим своїм почуттям не затримувався. Взагалі я помітив, що він перебігав без жадного зв'язку з однієї теми на другу і врешті потім на чомусь одному зупинявся і тоді розгортав усю свою красномовність та надзвичайну пам'ять.

Формально Фока не належав ні до однієї з тодішніх, звичайно, нелеґальних соціялістичних партій, але їхні програми дуже добре знав. Уже тоді він ніби передбачав чи відчував своєю поетично-ніжною душею, що насувається лихо від партії російських соціял-демократів (большевиків) і з усієї своєї слабкої фізичної сили, доброї пам'яті та недужої душі ненавидів ту партію, критикував і проклинав. Як селянський син, мав він симпатії до партії соціялістів-революціонерів, хоч у зазначений час Фока і цією партією вже не захоплювався. Його поетично-гуманістична душа самостійно дошукувалась правди в житті та способів, як допомагати покривдженим.

— Ще в дитинстві, — казав він, — на мене дуже впливала кожна неправда, кривдження людей у житті. Часто я прямо тікав від людей моїх батьків. Я чомусь гадав, що найкраще можна сховатися від неправди на високих деревах. Я видирався на високі верби, осику чи тополю, вмощувався десь на вершку і починав плакати. Плакав тому, що на світі панує біда, насильство та неправда. Часто отак висиджував на деревах допізна на лихо та клопіт батькам. Вони звичайно, не знали, куди я зникав і бігали, шукали та людей перепитували, чи не бачили їхнього Минка... Особливо побивалась за своїм мизинчиком мама. І побивається ще й досі. Якось я здуру послав їм на „потіху" оту світлину, що й вам подарував...

Йому якось спало на думку вийти зимою з речами на вулицю, ногу поставив на валізку, торбу повісив на плечі, а скрипку взяв під пахву. Ніби від дошкульного холоду скоцюрбивсь, а внизу, під світлиною написав: „Засланець без помешкання."

— Брат мені писав, що той мій дурний жарт мало живцем її в могилу не загнав...

Уже було зазначено, що Фока мав дуже добру пам'ять. Про який вірш чи поему з „Кобзаря" не заходила мова, він зараз же починав деклямувати. Враження було таке, що він таки добре знав усю поетичну творчість Т. Шевченка. Наскрізь знав російську літературу. Чомусь не любив Достоєвського та Л. Толстого. З Пушкіна та Лермонтова сипав віршами з пам'яті, мов горохом з мішка... Захоплювався Гоголем та Чеховом. З цих двох письменників окремі твори цілими довгими вичорами прекрасно читав — не маючи перед собою тих творів. А його своєрідні пояснення та коментарі до прочитаних творів якось особливо впливали на слухачів. Тих слухачів у нього в 21-ій кімнаті з кожним днем набиралось усе більше.

Так почав учащати й один жид з своєю маленькою жіночкою. Фока прямо зачарував жида своїми блискуче виголошуваними поглядами. Під впливом цього жид вирішив стати справжнім людолюбом... Тоді саме він одержав через пошту від когось три карбованці. На ці гроші накупив бубликів, довгі їх в'язки почипляв собі на шию, ходив по Кемі і всім зустрічним, тим, що не відмовлялися, роздавав. На доказ того, що він любить усіх людей однаково, перестрів величезного на зріст халамидника, брудного алькоголіка Сашка, попросив, щоб він нахилився, почепив здивованому халамидникові на шию в'язку бубликів і обцілував його брудну зарослу рудавиною пику. Коли Сашко опам'ятавсь від цієї несподіванки, то промовив:

— Та ти бубликів мені надавав, а випити нічого... Дай ще на восьмушку!..

Жид порився у кишені і подав Сашкові якусь грошину. Ця сценка випадково відбулась при моїх очах, і тоді я подумав, що Фока таки заразив цього бідного жида і що коли він вийде з 21-ої кімнати, то ця кімната порожня не буде...

Фока дуже любив і веселі речі. Одного вечора він читав нам незабутній фейлетон „Ся" що був уміщений у „Раді". Всі ми, присутні сміялися, а Фока так мало рачки не лазив від сміху. Особливо його захопило тоді те місце в фейлетоні, коли „ся" зачепили круторогі воли, відтягли від дієслова, але ланцюг увірвався, а „ся" гайда назад на своє місце, до дієслова... Якщо вже Фока ніби вичерпувавсь, чи стомлявся від розповідів та доповідів, то хапав до рук скрипку і ввесь ніби перетворювався в музику та спів. Часто любив з високої ноти затягати своїм дзвінким тенором: „Ой пущу я кониченька", а потім „Повій, вітре, на Вкраїну". І лунала пісня за піснею з обов'язковим закінченням — новотвором співця.

По довгих годинах перебування при ньому виходив я в надвір ніби з якогось чарівного сну пробуджений. Само собою виникало питання: „Невже оцей мій земляк божевільний?" Мені дозволено провідувати його, коли захочу і маю час. Іноді я приходив до нього вже зранку. Так одного ранку застав я в кімнаті Фоки таке видовище: по кімнаті геть усе порозкидувано; на голому залізному ліжку, у кожусі, накинутому наопашки на голе тіло, сидить Фока; між ногами тримав він якийсь горщик, а в руці — ложку.

— Що з вами, що ви робите? — кинувся я до нього.

— Причащаюсь, — відповів він. — Я негідник, мушу прийняти очищення, і це можна зробити тільки так. Він набрав у ложку накришеного до того горшка хліба і промовив: „Причащається грішний раб Божий Мина!"

Зараз за моїм приходом до кімнати зайшла згадувана сестриця. Не скажу, хто з нас двох більше вплинув на Фоку, але він зразу схаменувся, випустив із рук горщик та ложку, одівся, і ми вже разом навели в кімнаті належний порядок. Він уже сам з себе сміявся, що таку дурницю впорол. Далі все пішло „нормально" — високоідейні міркування, потоки гарячих слів, спів і гра на скрипці...

Різдвяні свята ще не скінчились, коли Фоку випроваджено в далеку дорогу — до Архангельська — (дев'ятсот верстов від Кемі). Тоді, взимі, між цими містами сполучення було тільки кінне, на санях.

За пару днів, по від'їзді Фоки, по місті розійшлась новина. З причин нещасного кохання ота сама мила сестриця-жалібниця застрілилась. Тільки ж винний у цьому був не бідний засланий Мина Фока, а безпосередній наш начальник, поліційний наглядач одружений і дітний зух...

Мина Фока перебував у психіятричному закладі в Архангельську до середини літа 1910 р., до кінця трирічного терміну його заслання. По нього приїхав брат з України, начальник якоїсь залізничої станції, і забрав додому.

А восени 1912 року я побував у Плетеному Ташлику і зайшов до Мининих батьків. Довідався від засмучених старенських (побачив, що Мина був схожий на свою матір), що їхнього сина два рази пускали на „поправку", а за третім разом таки забрали до війська. На рідній землі Мина ніби цілком видужав фізично й психічно. А забрали бідолаху до війська тільки тому, що був „недобронадійний" і не давали йому вчительської посади (тоді тих учителів, що були на посадах, до війська не брали). Але для того, щоб воювати і вмирати за „вєру, царя і атєчєство", отже, за північну тундру та Сибіряку, він був надійний! Надійним виявився Мина Фока й для того, щоб його послати до військової школи і по закінченні її „нагородити" ранґою „прапорщика". Взагалі царські „лицарі" подбали про те, щоб він у перших же боях першої світової війни наложив головою за своїх ворогів та їхнє „атєчєство"... А про його численні вірші серед яких були, може, й дуже добрі, ніхто не подбав, і вони, певно, так же пропали, як і багато іншого з творчости наших поетів, письменників та науковців.

Ф. Мелешко.

Ю. Балко

ТРИ ПОБРАТИМИ

(До 10-річчя УПА)

Вогнями-боями у рідних лісах
УПА познагила відважний свій шлях,
Німецьким бандитам і большевикам
Далася взнаки вона там.

Така ось картина... Як буйна вода,
На ворога мгиться юнак Галайда,
За ним побратими: Недоля Мусій
І Дуб — поспішають у бій.

Аж тут зататакав гужий скоростріл,
І Дуб, похитнувшись, як птах той без крил,
На гриву коневі безсило схиливсь...
А ворог ще дужче озливсь!

— Вмирати, — так разом! — гукнув Галайда. —
Як нашому другові сталась біда...
У сотні сильніш загуло навкруги, —
Не ждали гранат вороги.

Збентежився ворог. Недоля коня
Підвів, побратима за стан обійняв
І — знову гранату! Заграв автомат —
І котиться ворог назад...

Не тиждень, не місяць тогились бої,
Губив не раз ворог там сили свої,
Конав під кущами... Тож честь і хвала
Хоробрим за їхні діла!

ВИПРАВИТИ ПОМИЛКУ!

У списку знищених українських письменників, доданім до ст. Яра Славутича „Як Москва нищила українських письменників" (див. ч. 36 тижневика) помилково надруковано „Могильницька" замість „Могилянська", „Кошельгородський" замість „Капельгородський". Крім того, були пропущені такі письменники й літературознавці: Іван Капустянський, Яків Савченко, Юрій Савченко, Гнат Хоткевич. Просимо читачів це повиправляти!

ВІД ЩИРОГО СЕРЦЯ

(Лист до редакції)

Вельмишановний Пане Редакторе! Виходить, не даремно моїй дружині приснилися вночі пахощі, бо ми одержали сьогодні Вашого люб'язного листа.

Що за лист — Ви, мабуть, і самі уявляєте: такий він милий і приємний нам.

Поперше, Ви дуже швидко відповіли на мого листа. Подруге, зацікавились моїми справами в редакції, у видавництві, у бухгалтерії і в експедиції. Потретє, забезпечили моє майбутнє існування щоденною й недільною „Свободою", без якої мені Америка — неначе й не Америка. Четверте — повернули 5 долярів, які я вислав був, щоб відновити передплату нашої газети. А п'яте — написали, що надруковано вже гумореску „Автомат" і вже пішли до друку мої „Ентузіясти". А шосте — що я маю таки справжній гумор. А сьоме — що редакція одержує від читачів похвальні листи за мої гуморески. А восьме — що Ви хочете, щоб я колись приїхав до редакції, бо заманулося побачити, „який же він ув образ, той Гаденко"...

Перехворіти десять місяців, майже не бачити ввесь час людей і потім від редактора (мені, новоприбулому!) одержати такі ласкаві речі, — від цього слін би захитався! А що вже ми... Ну, просто іменини в нас сьогодні!

А як серйозно подититись, то тут наявно показав себе отой невидний, але для нас відчутний духовий ланцюг, який єднає в одну родину усіх людей, що не вгасили свого духа. Це — так, між іншим. Хто має вуха, той почує...

Ми з Вами особисто не знайомі. Моя метода змушує мене писати більш про себе, бо я не спишу з натури, а пишу зсередини. Натура ж — люди, факти, слова і вчинки — входять у мене, дають поживу серцеві та мізкові, переживаються всередині і потім знов ідуть у світ як моє власне, як особисто пережите. І от, я думаю, тому, що скрізь у гуморесках Ви відчуваєте мене самого, Ви й зацікавились, „який же він ув образ, той Гаденко".

Павло Григорович Тичина ще року двадцять дев'ятого, коли не був ще жадним генералом, а тільки поетом, був переконаний при перших зустрічах, що я — сам Будда в новій, так довго жданій інкарнації. Знайомі антропологи божилися, що я — індус. Казали, що швидше можна сумніватися в якомусь там індусі, чи справді він належить до своєї раси, ніж у мені. Що це вже безсумнівна справа і факт незаперечний, доведений науковими вимірами.

У Мюнхені, в діпівських таборах, мене прозвали „українським Ганді". Якщо це вірно, тоді писатись мушу не Гаденко, а Ганденко... Але не будемо лякати читачів! Я все ж таки — свій, рідний українець, з усім, що притаманне кожному із нас. Тільки худий, як голодуючий індус.

Оце недавно написав був я своєму другові в Німеччині, що зовсім схожий я тепер на живі мощі. А він — філолог. Ну й відповідає, щоб не журився. Бо „мощі" й старослов'янське „мощь" (міць) — це, власне, одно слово.



Подружжя Г. й І. Гаденки.

Ну, звісно, показатися в редакції, я відчуваю, треба. Та й Вас побачити кортить: я теж людина. Та тільки ж я тепер уже працюю на фабриці.

А як це трапилось, що я, хронічний лежень, потрапив на фабрику? Це сталось дуже просто. Мій приятель, читач моїх невинних гуморесок, знайшов мені роботу і прийшов по мене. Дружина поклала в паперову торбу наш подорожній термос і сніданок, а в другу руку дала мені ще й іншу торбу, щоб виніс сміття з хати. Ну, я зійшов сходами вниз, укинув до діжки на сміття свій сніданок, а сміття поніс далі. Вже як спустились до підземки, помітив я свою помилку та викинув і другу торбу.

А далі пішло все, як слід. Прийняли мене на радіофабрику та й досі дивуються, як це людина в окулярах, немолода, тямуча до роботи, а круглий ідіот: не вміє говорити! Навіть розпитують, чи вмію я по-своєму. Коли скажу, що вмію, хитають головами і не вірять.

Алеж про мій образ... Я Вам покищо посилаю фотографії. Одну — з дружиною й бандурою, а другу просто так: тут краще мене видно. Тільки Ви зробите на них поправку... На тій радіофабриці мені так важко працювати, що моє чоло стало вдвоє більше, а волосся вдвоє менше. І все мені здається, що я маю тепер трохи гумористичний вигляд, як і належить гумористові...

Так Ви, будь ласка, своїм редакторським пером викресліть на фотографії перші рядки мого волосся, приблизно, пальців на два, щоб мати вірний образ. Якщо волосся перестане випадати, ми так і лишемо цю справу, а коли лоб полізе знов угору, то я Вам напишу. Тоді Ви викреслите ще на палець. А там я сам колись приїду, і Ви побачите мене в натурі. Добре?

Останнім часом я таки здорово змарнів. Не знаю, чи допоможуть Вам мене пізнати й фотографії, — хоч фотографуйся вдруге! Можливо, сама фабрика мене і не здолала б, але ця спілку з гуморесками, що їх мені тепер доводиться писати після роботи, напевно доконає. Та я не кину їх писати до останнього свого зідхання. Така вже, мабуть, моя доля!

Прийміть мої найкращі побажання й запевнення в пошані! Привіт усій редакції!

Іван Ґаденко

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗІЙ О. ОЛЕСЯ

ЛИСТ ДО М. РИЛЬСЬКОГО

(Закінчення*)

Хоча Европа в рукавичках,
А бруду досить на руках,
Лише шляхетніша у звичках,
Лише щедріша на словах...
Але і тут без ліхтаря
Знайти, шукать людину — зря!

Та я хотів у Вас спитати:
Як Бог Вас досі уберіг?
Як досі Ви чужої хати
Не переступите поріг?
Гарчать на Вас, кусають пси,
А Ви обличчям до краси!

Згадайте, друже мій, охранку:
Як легко нам тоді жилось!
Під сірим захистом серпанку
Чи ми боялися когось?
Тепер зніміться в небеса, —
І там зустрінете Ви жах!

А Вас усюди пси продажні
На кожнім кроці бережуть,
За кожне слово нерозважне
Вас трибуналу віддадуть,
Раз в місяць скажуть (Вам) „угу" —
І вже відомо (в ГеПеУ).

Але скажіть: який відсоток
У . . . .
Хай буде це одна із пльоток! —
Мені казали — сто один.
Як в бруді цім Ви жить змогли?
Як душу чисту зберегли?

Та годі з ними! Краще, друже...

(На цьому вірш обривається).

*) Після надрукування початку цього листа в попередньому числі нашого тижневика ми виявили в рукописах його продовження. Як видно із цього тексту, ця частина ще менше оброблена. Нам довелося здогадно вставити два слова в другій від кінця строфі (їх узято вдужки), в передостанній лишився незаповненим цілий рядок, а остання строфа має тільки один рядок. Лист без дати, але з його змісту ясно, що він належить до творів поета з другої половини 20-их років, коли минув „восьмий рік" перебування Олеся на еміграції і коли Рильський ще не „перебудувався". Тепер нам відомо, що Рильський не дуже зберіг свою чисту душу. — Ред.

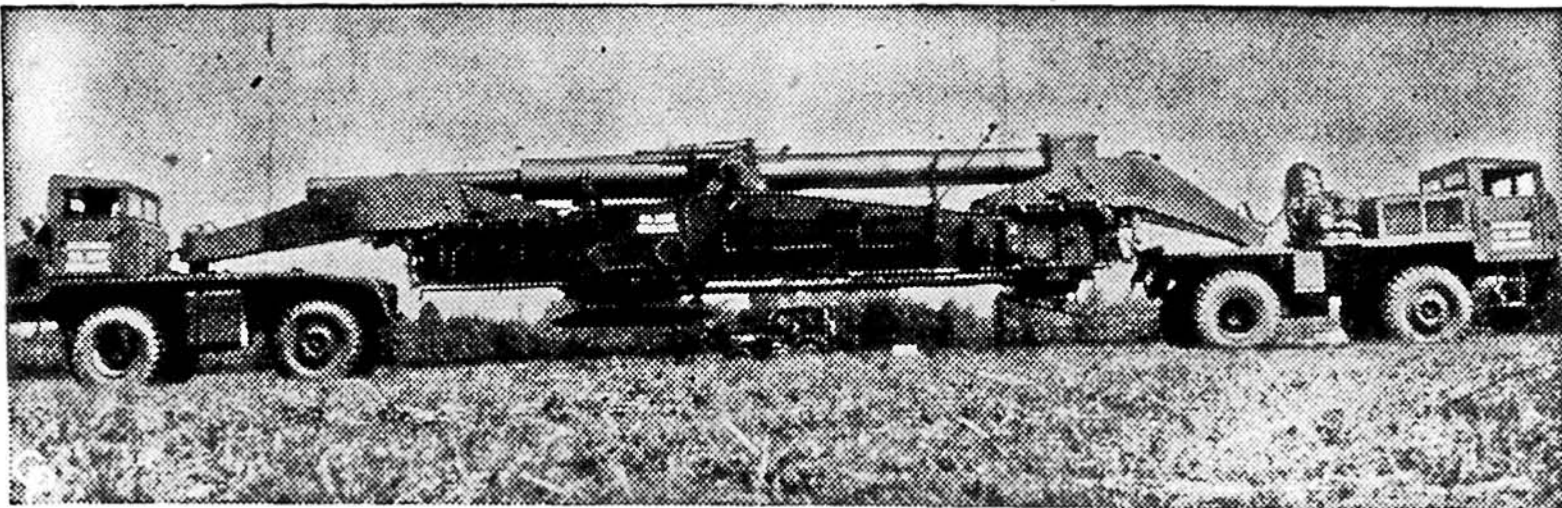
І. Шуварська

**
*

Дзвін незвичною красою
Линув, смуток викликав,
Тихою ступав ходою,
Росу струшував із трав.

Слухав ти. Вечірнє сонце
Золотило небосхрай.
Я подумала: „Чи сон це?
Чи це щастя мого рай?"

Аж ти враз: „Я умираю!"
Наче лебідь простогнав.
Я не стямилась з одчаю...
Ти нас тихо покидав...



На цій світлині бачимо наймогутнішу гармату армії ЗДА, що може вистрілювати не тільки звичайні, але й атомові стрільна. Ці стрільна влучають з точністю в чотири рази більшою та на дальшу віддаль від усіх гармат, що були знані за другої світової війни. На цьому знятку бачимо цю новітню гармату, як вона своїми кінцями лежить на двох моторових ляфетах. Шофер керується окремим приладом для координації руху обох кінців цієї 85-тонної гармати, себто обох ляфетів-ваговозів, що можуть самостійно рухатися.

ФРАНСУА МОРІЯК ОДЕРЖАВ ЛІТЕРАТУРНУ НАГОРОДУ НОБЕЛЯ

Шведська Академія наук цього року призділила нагороду Нобеля з літератури французькому поезіяреві й журналістові Франсуа Моріякові. Нагорода Нобеля — це найвища літературна нагорода в світі, і її видають з великою обережністю. Тож і цим разом, мабуть, не знайдеться ніхто, що заперечував би рішення конкурсозого жюрі. Та й загально відомо, Ф. Моріяк — це письменник, якого визнає увесь культурний світ. Сам Моріяк заявив, що він високо цінить це відзначення його творчости та вважає, що в його особі відзначено також і французький нарід та його творчий геній.

Ф. Моріяк народився 11 жовтня 1885 року в місті Бордо в південній Франції. У своїх творах він змальовує ті свої рідні околиці, бо найкраще їх знає. Моріяк закінчив католицьку середню школу та студіював в університеті м. Бордо. Моріяка як письменника „відкрив" журнал „Зелені зшитки", а почав він писати ще 1906 року. 1909 року вийшла друком перша книжка Моріякових поем. Та літературну славу здобув собі цей письменник своїми повістями й романами. Після першої світової війни Моріяк, звичаєм французьких визначних письменників, видає майже щороку одну книжку: повість або драматичний твір. Це забезпечує французьким письменникам можливість працювати тільки для літератури. Правда, після другої світової війни, Моріяк працює також і як журналіст. Кожного тижня він друкує одну або й дві статті в консервативному часописі „Ле Фігаро", в яких гостро виступає проти комуністів та їхніх літературних сателітів та всяких інших екзистенціоналістів, які хоч і не боронять комунізму, та своїми анархічними і егоцентричними теоріями несвідомо підготовляють ґрунт для перемоги комунізму.

Шведська Академія наук заявила, що приділяє Моріякові нагороду Нобеля за „його гострі аналізи людської душі", а також за „мистецько-напружену інтерпретацію людської драми". Повісті Моріяка не належать до тієї літератури, що її читається для „забиття" часу. Моріяк тонкий психолог, він розкладає людські почування на складові частини та докладно аналізує навіть найдрібніші людські вчинки. В своїх творах заторкує автор найістотніші проблеми людського життя. Моріяк практикуючий католик, але в своїх творах змальовує такі сцени, що стоять часто на межі злочину. В одній своїй повісті показує душу молодої жінки, що не може знайти спільної мови з своїм чоловіком та думає навіть про те, щоб його отруїти. Ця боротьба між вимогами християнства та людської природи — це основна тема ідеологічної основи Моріякових повістей. В своїх повістях протиставить автор членів недібраного подружжя, а в одній повісті змальовує хоробливо-велику материнську любов.

Вже перші Моріякові повісті утвердили його ім'я в літературі. Це були: „Поцілунок прокаженого" (1922 р.), „Вогненна ріка" (1923 р.). А дальші твори тільки приносили нові листки до його лаврового вінка, що його озолотило найвище світове відзначення з літератури — нагорода Нобеля. З інших його творів згадаємо ще такі: „Тереза Декеру" (1927 р.), „Роман" (1928 р.) та „Життя Жана Расіна" (1928 р.).

Моріяк прекрасно володіє французькою мовою, яка при всій своїй витонченості та елеґанції під пером Моріяка стає гострою зброєю проти комуністичних супротивників, що втягають цього письменника в дискусії.

Цього року нагорода Нобеля виносить 33,000 долярів. Ця солідна сума забезпечує французькому письменникові безжурну старість, хоч він і без неї міг вигідно жити з прибутків від своєї літературної творчости.

Л. Луців.

Методи думання так само мають своїх батьків і родичів, як і живі організми. Крик революціонерів у мистецтвах чи наукових дисциплінах про радикальний розрив із своїми попередниками подібний до крику новонародженої дитини, що розриває з пупцем своєї матері. Не більше. В. Винниченко

НОВІ ВИДАННЯ

Улас Самчук. Куди тече та річка. Третє видання. Торонто, 1952 р., стор. 314. Обкладинка Михайла Дмитренка.

Перед нами перша частина трилогії Уласа Самчука, яку колись наша читацька громада прийняла була з захопленням, а літературна критика відзначила цей твір нашого письменника як такий, що ввійде до скарбниці нашої літератури та стоятиме поруч найкращих творів нашого письменства. „Куди тече та річка" разом з двома іншими частинами цієї трилогії („Війна і революція" та „Батько і син") — це найширше епічне полотно в новішій нашій літературі. І добре сталося, що цей твір появився друком, бо в нас багато тепер таких читачів, що досі не мали змоги читати „Волинь": одні тому, що жили на східніх землях, куди не доходили твори вільної української літератури, а інші тому, що стали читачами тоді, коли вже не було в продажі цього Самчукового твору. Та навіть ті, що вже читали давніше видання, з приємністю прочитають цей твір визначного нашого письменника, бо він на це заслуговує. Його читання пригадують читачеві дорогу нашу батьківщину, та ще й не тільки цю вужчу, прекрасну нашу Волинь, але й усю нашу рідну землю, бо отой Василь, Володько, їхній батько Матвій та їхня мати — це не якісь там самі тільки „волиняки", але й одночасно українці, що під мистецьким пером Уласа Самчука гідно репрезентують українського селянина та його любов до української землі, а заразом і прагнення його дітей вийти в той вищий світ, який відкриває перед ними освіта.

Коли читаємо Самчуків твір, то нам здається, що немов бачимо перед собою українське село.

„Другого дня — неділя. Погода лагідна, м'якга. Рано батько вибрався до церкви. Мати з Володьком підуть уже на „вечірню" до манастиря, бо хто обід зварить? А церква не близько, верстов п'ять, у сусідньому селі Дермані.

Василь ночував у млині, не виспався, прийшов десь над ранком і ще спав, а опісля мав вигнати худобу...

Батько дав коням обрік, напоїв, заклав їм за драбину сухого, молодого очерету, підстелив, а опісля до церкви одягався. Мився він уважно. Тверді, мозолясті долоні обмивав водою без мила, та толку з того мало. Не відмиєш же мозолів".

Українські читачі на вільній американській землі легко зможуть полюбити оцю Самчукову повість „Куди тече та річка", бо в ній знайдуть тих українських селян, що так дуже подібні до американських і канадських піонерів, які тут корчували ліси та видирали їм землю під золоту пшеницю. Самчукова повість починається таким описом.

„Батько корчує пні за лісом на вирубі — гейби не заважали на тому шматку такого дорогого пня. На новині добре просо вродить, а там і пшениця, та прокляте оте коріння. Не зореш його, не заскородиш. Корчувати його не так легко, але хіба батькові першина? П'ять отаких десятин своїми власними руками вичистив, а самі, либонь, здорові знаєте, що то за ліс ще перед пароо років стояв на цьому гарному місці. Що то були за сосни, та дуби, та липи!.. А хіба тільки тут?! А отам в Осовці! А на чеських полях! А на панських! А на Тимошівщині... Рве, було, та рве, як буревій, а все, „щоб просо вродило, а опісля пшениця".

В повісті 17 розділів з окремими назвами, а всі вони немов призначені на те, щоб увійти до хрестоманії українскої літератури, щоб наша молодь вчилася любити землю своїх батьків, шанувати їхню працю та бути гордими з того, що вона походить з того твердого українського кореня, що з успіхом бореться з життєвими злигоднями.

Гадаємо, що зовсім не треба хвалити Самчукового твору, бо він сам себе хвалить і не потребує дешевої заохоти з-під пера рецензента. Хто читав цей твір колись, зовсім не змарнує часу, коли його ще раз прочитає, а хто його ще не знає, той читатиме „Куди тече та річка" із справжньою мистецькою насолодою.

Л. Луців.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА ЖІНОЧОЇ ТВОРЧОСТИ В НЬЮ-ЙОРКУ

Понад тиждень — від 1/XI до 9/XI ц.р. — тривала в Нью-Йорку міжнародна виставка жіночої творчости. У цій виставці брали участь професійні групи американського жіноцтва (напр., телефоністок), а також різні національні організації ЗДА і інших країн. Із американських національних груп мали свої павільйони балтійці (кожна окремо), фіни, поляки, чехи (чехословаки), угорці (мадяри), українці, французи, норвежці, шведи, японці, індуси, філіпінці й ін. Слід відзначити характерне явище, що всі ці групи, виставляючи свої досяги, мали на увазі країни свого походження чи то безпосередньо, чи то відмежовуючись від того, що там тепер діється. Так, над досить великим польським павільйоном можна було читати великий напис „Вільна Польща", що непрямо говорить про наявність і поневоленої Польщі. Аналогічний напис був і над українським павільйоном — „Вільна Україна". Ця сказати б, пропаґандивна настава українського павільйону виразно виявлена в спеціяльній летючці „Україна і українське жіноцтво", де дано карту України, в її етнографічних межах, а також низку інформаційних відомостей про нашу землю й народ. Ці відомості такі, як от: „Чи знаєте... що в Східній Европі, безпосередньо на північ від Чорного моря є країна, що зветься Україною?.. що українці нараховують до 40 мільйонів?.. що вони говорять окремою слов'янською мовою?.. що українці — не росіяни і ніколи ними не були?.. що самостійна Україна була демократичною в протилежність деспотичній Росії?.. що Україну включила комуністична Росія до складу СССР всупереч волі українського народу?.. що так званий український совєтський уряд, настановлений із Москви, не репрезентує українського народу?" І таке інше. На жаль, карта України не відбиває сучасного становища нашої батьківщини: на ній Україна чомусь подана в межах 1939 року. Це, безперечно, політична помилка, бо вона дезорієнтує чужинців.

В окремому каталозі українського павільйону надруковано статті організаторок виставки — Е. Піддубчишиної, Л. Івченко, Ольги Дмитрівни, Глорії Сурмачівни.

В останній день виставки відбувся вечір з такими точками, як от показ українського національного одягу, українські танки, співи.

Взагалі можна сказати, що це значний досяг нашого жіноцтва в пропаґанді української визвольної справи.

Влаштував український павільйон комітет на чолі з п. М. Демидчуковою.

Ч.

ЦІКАВІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Пані М. М—к пише нам із Сан-Франціско:

„Коли ми в жовтні 1948 року прийшли були на концерт ОН, ми не могли ні дивитись на естраду, ні слухати, бо там за совєтськими прапорами майже нічого не було видно, а програма складалася з самих „волзьких бурлаків", з їхнім „ей, ухнєм!". Років через два на сцені були тільки англійські та французькі прапори, а цього року — тільки американські та ОН, і в програмі ні однієї російської речі. Натомість самі американці поставили напочатку український гопак, визначивши його як танок України. Правда, через деякий час був ще один концерт ОН з російськими точками, але це вже залежало від самих націй, не від американців: хто хотів, той і виступав".

НОВЕ ЦІННЕ ВИДАННЯ

По довгому друці нарешті вийшла в виданні „Нашої Культури" нова цінна праця митрополита Іларіона — мовознавча монографія „Український літературний наголос."

Це перший докладний науковий (але в популярній формі) опис українського наголосу, його повної системи, з історичним освітленням.

Наголос — це та велика й важлива ділянка нашої мови, де ми так часто хитаємося й наголошуючи по-місцевому а не по-літературному. Тепер „маючи цю книжку, можна навчитися наголошувати по-літературному, і цьому допоможе й той великий „Словник літературних наголосів", що вміщений на кінці цієї праці.

Цю цінну працю можна виписувати з видавництва „Наша Культура" у Вінніпезі.

ДОКТОРАНТУРА ПРИ АКАДЕМІЇ НАУК УССР

Перший набір у докторантуру при Академії наук УССР оголошено за фахами: мовознавство, математика, фізика, фізична хемія й біохемія. Термін перебування в докторантурі — 2 роки. За післявоєнні роки в науково-дослідних інститутах Академії наук УССР докторські дисертації захистили 74 науковці. Але нема сумніву, що цих докторів незабаром винищить НКВД, особливо — якщо серед них є українці.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
НЕДІЛЬНЕ ВИДАННЯ
Редагує Колегія

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
„SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0237 і BErgen 4-0807

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ
НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ"

На рік у ЗДА	$3.75
На пів року в ЗДА	$2.00
На рік у Канаді	$4.25
На пів року в Канаді	$2.25

Передплату надсилати на адресу:
„SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City, 3. N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ТРОХИ СМІХУ

З НАУКИ Й ТЕХНІКИ

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАРОДАВНІХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ СЕЛИЩ У КРИМУ

Інститут історії матеріяльної культури Академії наук СССР надіслав велику археологічну експедицію для дослідження стародавніх слов'янських селищ у Криму і на Кубані. Експедицію очолює лавреат Сталінської премії Б. А. Рибаков.

Мета експедиції — вивчення пам'ятників матеріяльної культури стародавньої Тмутороканського князівства, що існувало в X—XII віках на березі Керченської протоки. Цього року експедиція займеться розкопками столиці цього князівства. Цими дослідами большевики, мабуть хочуть виправдати своє винищення кримських татар і черкесів.

РУКОПИСИ АСТРОНОМА КОПЕРНІКА

Одна з частин совєтської армії 1945 р. захопила на території Східної Прусії багатий скарб: рукописи астронома Коперніка, документи, старовинні книги з історії Польщі, церковне начиння та наукову літературу (латинською, німецькою та французькою мовами). Газета „Труд" (ч. 89) надрукувала таке повідомлення: „Совєтський уряд на знак пошани до польської культури... вирішив передати ці культурні скарби польському урядові".

Для перебрання скарбів у Москву прибув заступник міністра освіти Польщі Голянський. Передача відбулася з відповідною церемонією, з промовами, сердечними подяками урядові СССР тощо.

ЦІКАВЕ З НАУКИ

Американська армія почала виробляти нове стрільно для нищення ворожих бомбардувальників. Це, властиво, протилітакова ракета із швидкістю більшою від звуку (суперсонічна). Таке стрільно має „електричний мізок", який керує ним на шляху радарових хвиль, але вона може також сама здоганяти летючі об'єкти, керуючись звуком, який вони видають. Як тільки таке стрільно „зловить" звук, тримається його і летить на мотор, що його видає, та вибухає.

—o—

Славетна римська Вія Аппія (Аппійський шлях) ще й досі вважається зразком інженерської техніки. Його збудовано з добре допасованих каменів, що сягають глибини понад три стопи. Вія Аппія 412 миль завдовжки, і тепер збудувати такий шлях коштувало б до пів мільйона долярів за одну милю будови. Сучасні автостради мають не більш як 10 цалів бетону і коштують 60-100 тисяч долярів за милю. Але своєю тривалістю вони не дорівнюють римській дорозі.

—o—

Дві зірки з сузір'я Лебідь обертаються одна навколо одної із швидкістю півтора мільйона миль на годину. Обидві зірки віддалені одна від одної на 11,5 мільйонів миль, але вони пролітають свої орбіти менше, як за два дні. Обидві зірки жахливо гарячі, їхня температура досягає 60 тисяч ступнів Фаренгайта. Бачити їх можна тільки в телескоп, дарма що вони більш як у 600 разів більші від нашого сонця. Бідне наше сонце!

—o—

Під час останньої війни Німеччина втратила яких 2,500 морських кораблів різного роду, як панцерники, лінійні кружляки і підводні човна.

— Я вчора посварилася з отією нахабною Стиркою. Ви тільки подумайте! Вона назвала мене імпертинентною (зухвалою) бабою.

— Та не може бути! Звідки ж вона вас так добре знає?

Жінка. Звідки це ти так пізно?
Чоловік. З засідання. Цим разом таки дійшло до консолідації всіх партій.
Жінка. Консолідації? Скажи мені, де живе та відьма: я їй завтра очі видряпаю!

РОЗВАГА

Шахова складанка Ч. 2. (п'ять пунктів)
Склав В. Ф.

			ТА	*БЛЯ	В	ДАЛЬ			
КРИ	ТЕЖ	СО	НА	МУК	ТА	ЖЕН	РУ	НІЙ	ЧІ
ПО	НЕЗ	ЛА	НЕ	ХОТ	НИЙ	ТИ	ТРИ	ХТО	ЦІ
ХЛІБ	НА	ЛУ	НИХ	АЛЕ	СХО	ТОВ	ЗАЗ	ТОЙ	РАЙ
НІ	З	ТИ	ТІВ	ЗОС	ЩОБ	ТРО	ДА	ЛІ	РОР
ВЕС	І	ХРЕС	РОЗ	БЕ	Ю	НА	СЯ	КУ	БЛА
І	ЖИ	СЕ	НА	ТИ	ЛУ	ПРО	ЧИ	ДО	ШОВ
ЧАЙ	ПО	НА	НИЙ	ХТО	ДЕ	КА	НУВ	ЖЕН	ДИ
ЛУ	КРАЙ	ЗА	ЙО	ТИ	РІД	НИЙ	ВЕ	ШУ	КИ

Починаючи від складу, зазначеного зіркою, слідом шахового коника прочитати вірш Юрія Клена.

Увага! Розв'язки загадок із чисел 36, 37, 38 й 39 будуть надруковані в 40-ому числі тижневика. У ч. 37 пропущена оцінка хрестиківки, тепер додаємо, що вона оцінена на п'ять пунктів.

НАЦІОНАЛЬНІ ПАРКИ В АМЕРИЦІ.

Одна з минулих „п'ятниць" в Л.М.Клюбі, 24. жовтня ц.р., була присвячена цікавій доповіді інж. В. Павловського про два найбільші національні парки (державні заповідники) в Злучених Державах: т. зв. Великий Каньйон у стейті Арізона та Єловстонський Парк ґейзерів у Стейті Вайомінґ. Доповідач розповів про історію виникнення ідеї створення національних парків, що мають на меті зберегти для майбутніх поколінь зразки американської природи, особливо характерні для певних районів цієї країни або важливі з наукового боку чи видатні своєю красою. Інж. Павловський дав вичерпний опис Великого Каньйону (балка ріки Кольорадо), найглибшої в світі, бо з милю завглибшки. Єловстонський Парк ґейзерів — це чи не найбільше в світі згромадження фонтанів гарячої, мінеральної води, періодично викидуваної з-під землі на десятки стіп угору, завдяки процесам, пов'язаними з погасанням вульканічної діяльности.

Доповідь була багато ілюстрована кольоровими фотознятками (коло 200 діяпозитивів!), що їх зробив доповідач під час подорожі по Америці влітку цього року.

В. Т.

НОВА „ГЕНІЯЛЬНА" ПРАЦЯ СТАЛІНА

„Зробивши лад" у мовознавстві, Сталін перекинув свою увагу на іншу наукову царину — політичну економію, і написав працю „Економічні проблеми соціялізму в СССР". Очевидячки, для його універсального генія немає неможливого! Можна сподіватися, що чергова його праця буде з якоїсь математичної науки, аж до астрономії включно. Що ж являє собою щойно написана праця? Це три відповіді на листи (улюблена його форма, але й найпримітивніша): „Відповідь т-еві Ноткіну, Олександрові Іллічеві", „Про помилки т. Ярошенка, Л. Д." (бідний землячок! що то йому буде за ці помилки!) і „Відповідь товаришам Саніній, А. В., та Венжерові, В. Г." Який зміст цих відповідей, ми ще не знаємо, але знаємо те, що її вже передруковують у всіх совєтських видатних, а на Україні видано окремою брошурою в кількості 350 тисяч примірників, як про це повідомила урядова аґенція РАТАУ. Тепер її будуть „обговорювати" всі професори, всі академики, незалежно від фаху. Уявляємо їхню муку!

Знайомі

До суду приведено злодія, що вже кілька разів був у тому ж суді суджений. Суддя запинує злодія, як його на прізнище. Злодій каже:

— Алеж, пане суддя, не вдавайте, що мене не знаєте! Не минуло й місяця, як ви питали мене про моє прізнище.

Старчачий інтерес

Старець (жебрак) приходить до одного дому і просить у господині, щоб дала йому старі черевики.

— Нащо тобі старі черевики? — здивувалася та. — Таж ти маєш на ногах новісінькі!

— Власне, ці нові черевики й псують мені ввесь інтерес...

Узяв за образу

Адвокат боронить у суді обвинуваченого, кажучи таке:

— Підсудний не може відповідати за зроблений злочин з огляду на його недоумкуватість, брак освіти й загального розвитку...

Підсудний з обуренням перебив аквоката:

— Пане адвокате! Прошу не ображати мене публічно!..

Щаслива помилка

— Дякую вам, сусідо, що затримали мене в корчмі до ранку! Це мене врятувало...

— Як саме?

— Та в нас уночі був злодій, а моя жінка, подумавши, що то я вертаюся з корчми, дала йому такої прочуханки, що довелося відвезти до шпиталю.

Слово — це вітер

— Слово — це вітер, — каже один, згадавши стародавню приказку.

— Якби це була правда, — зідхає другий, — то від „промов" моєї жіночки закрутилися б усі вітряки.

Розмова з майбутньою тещею

— То вам дуже хочеться стати моїм зятем?

— Не те, щоб дуже, та коли хочу, добродійко, одружитися з вашою дочкою, то мушу й зятем стати.

Подав **Ю. К—ський.**

— Чи пані М. — акторка? — питає хлопчик у матері.

— Ні... А чому ти питаєш?

— Та татко сказав, що як пані М. прийде, то в нас буде сцена.

—o—

Пан до слуги. Більшого над тебе осла й на світі немає!

Слуга (удаючи дурного). Алеж ви, пане, вчора казали до пані: „Я найбільший осел на світі, що з тобою одружився".

ВИПРАВИТИ ПОМИЛКИ

У статті В. Січинського про В. Цимбала, надрукованій у ч. 36 нашого тижневика, при переносі з першої сторінки на другу випало два рядки: „(духо)вість, мозок і психіка людини. Іменно людини, а не лише випадкового, індивідуального вира(зу)".

У статті Д. Горняткевича „Наталія Мілянівна", надрукованій у ч. 37, ст. 2, шпальта 1, в рядку одинадцятому згори не викинуто хибного рядка, а той рядок, що мав бути замість нього, поставлено п'ятнадцятим рядком на місце правильного рядка (через те викинуто) „оцінювала завжди дуже прихильно. Також у львівських".

Просимо читачів ці помилки повиправляти!

Махиня Гаврило дав на наш пресовий фонд 2 дол. Дякуємо!

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надсилані матеріяли мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на доброму папері і через два інтервали (інтерлінії), а як від руки, то зовсім виразним письмом.

Просимо авторів надсилати тільки недруковані твори та не надсилати рукописів одночасно до нас і до інших редакцій, бо це знецінює і наше, і ті інші видання!